

ЖИТТЄВИЙ СТАН ДЕРЕВ РОДУ ACER У СТРУКТУРІ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ТА ЛАНДШАФТІВ УРБОЕКОСИСТЕМИ МІСТА УМАНЬ

Гончар Н. О.¹, Григораш С. В.², Кроковний В. В.²

¹Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України

²Уманський національний університет, Україна

natashagonchar23@ukr.net

Зелені насадження є невід'ємною складовою ландшафтної структури міських територій і виконують багатофункціональну роль, поєднуючи природоохоронні, кліматорегулювальні, рекреаційні та естетичні функції. Вони сприяють зниженню рівня забруднення повітря, поглинанню шуму, зменшенню ефекту теплових островів, накопиченню опадів та підтриманню біорізноманіття в межах урбанізованого середовища. У структурі урбанізованих ландшафтів дерева виступають стабілізуючим фактором екологічної рівноваги, пом'якшують наслідки антропогенного навантаження та створюють комфортні умови для проживання людини.

Серед багатьох декоративних та функціональних видів особливе місце займають представники роду *Acer*, які характеризуються поєднанням високої декоративності, швидкого росту, адаптивності до різних міських умов, стійкості до промислового забруднення та порівняно невибагливих вимог до ґрунтів і мікроклімату. Завдяки цим властивостям види роду *Acer* широко застосовуються у формуванні зелених насаджень вулиць, скверів та парків, що робить їх ключовими елементами урбоєкосистем.

Мета дослідження полягала в оцінці життєвого стану дерев роду *Acer* (*Acer platanoides* L., *Acer saccharinum* L.) у різних типах міських ландшафтів міста Умань з метою визначення їхньої екологічної стійкості, життєздатності та ролі у підтриманні структурної та функціональної цілісності зелених насаджень.

Роботи проводили на території вуличних насаджень та паркових зон міста Умань. Вік дерев визначали на основі облікових даних комунального підприємства зеленого господарства та шляхом візуальної оцінки морфологічних ознак. Життєвий стан дерев оцінювали за бальною шкалою життєздатності, яка враховує морфологічні показники, стан крони та стовбурів, наявність патологічних змін та пошкоджень.

У структурі зелених насаджень міста Умань *Acer platanoides* становить близько 19%, а *Acer saccharinum* – 5%. Переважають дерева віком 21–40 років, хоча присутні і молоді екземпляри до 20 років, що свідчить про регулярне оновлення насаджень.

Більшість обстежених дерев демонструють задовільний стан життєздатності. Для *A. platanoides* життєздатність на рівні 6 балів спостерігалася у 38,2% дерев, 7 балів – у 26,5%; високий бал (8) був зафіксований у 11% екземплярів. Для *A. saccharinum* 5 балів спостерігали у 44,3%, 6 балів – у 28%. Сильно пошкоджені дерева (1–3 бали) становлять лише 1% від загальної кількості обстежених дерев.

Серед патологічних змін найчастіше зустрічалися засохлі скелетні гілки (6,5%), розрідження крони (6,2%) та суховерхість (3,5%). Найбільша кількість дефектів спостерігалася у *A. saccharinum* (18,6%), тоді як у *A. platanoides* цей показник становив 6,9%.

Дерева роду *Acer* є важливим елементом ландшафтної структури міських зелених насаджень, забезпечуючи стабільність, декоративність та екологічну функціональність урбоєкосистем. Результати дослідження підтверджують доцільність подальшого використання *A. platanoides* та *A. saccharinum* у формуванні озелених територій різного функціонального призначення – від вулиць до парків і рекреаційних зон. Використання цих видів сприяє підтриманню міського біоценозу та підвищенню екологічного комфорту міста.